CENTROM, občanské sdružení

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2014

Obsah

Kontaktní údaje 2
Organizační struktury..... 3
CENTROM, občanské sdružení 7
Historie organizace 8
Aktivity organizace v roce 2013 9
Přehled projektů realizovaných v roce 2013 10
Sociální služby 14
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi –
Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice..... 15
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi –
Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice..... 17
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – Bydlení s doprovodným sociálním programem..... 18
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice 22
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice 24
Odborné sociální poradenství – Poradna Vítkovice 25
Odborné sociální poradenství – Poradna Radvanice 26
Sociálně-právní ochrana dětí..... 26
Prostory k realizaci služeb 27
Další aktivity 28
Hospodaření organizace v roce 2013 29
Poděkování 31

Kontaktní údaje a organizační struktura

CENTROM, občanské sdružení

Sirotčí 765/45A

703 00 Ostrava - Vítkovice

IČ: 69610371

bankovní spojení: Česká spořitelna

č.ú. 1660983369/0800

Reg. u MVČR č.j. VS/1-1/40548/99-R ze dne 24. 6. 1999 ve znění změny Stanov ze dne 8.8.2013, č.j. VS/1-1/20548/99-R

Sociální bydlení CENTROM, org. j.

Sirotčí 765/45A

703 00 Ostrava - Vítkovice

IČ: 22765671

bankovní spojení: Česká spořitelna

č.ú. 2628651369/0800

Reg. u MVČR 2/2010-3703/E ze dne 31. 10. 2011

Realizace projektů a aktivit:

Sirotčí 692/45

703 00 Ostrava – Vítkovice

tel: 599 526 051

Pátova 655/2

716 00 Ostrava – Radvanice

tel: 596 240 496

Makarenkova 2459/18

Karviná – Nové Město

e-mail: centrom@centrom.cz

webové stránky: www.centrom.cz

Statutární zástupci

Předseda řídícího výboru: Jan Houdek

Místopředsedkyně řídícího výboru, ředitelka organizace: Mgr. Ivana Nesétová

Organizační struktura - přehled

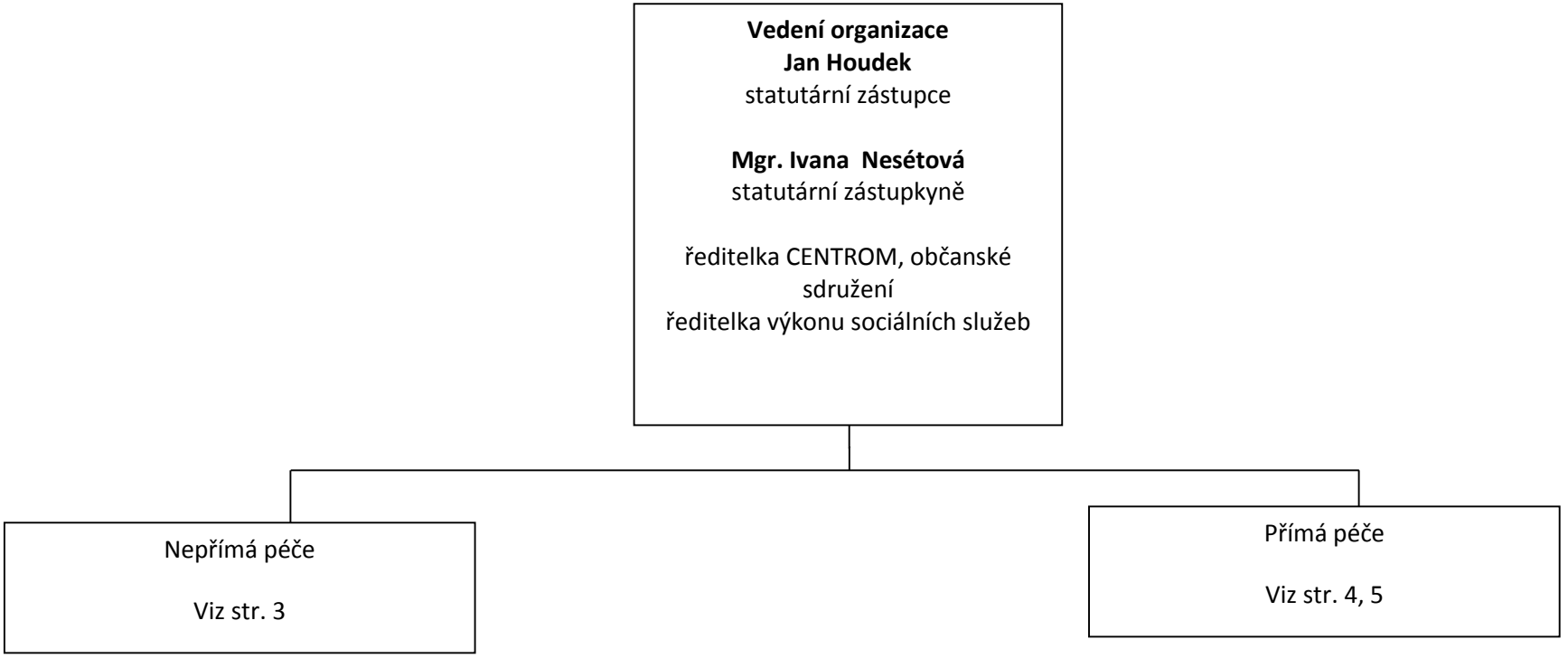

Organizační struktura – nepřímá péče

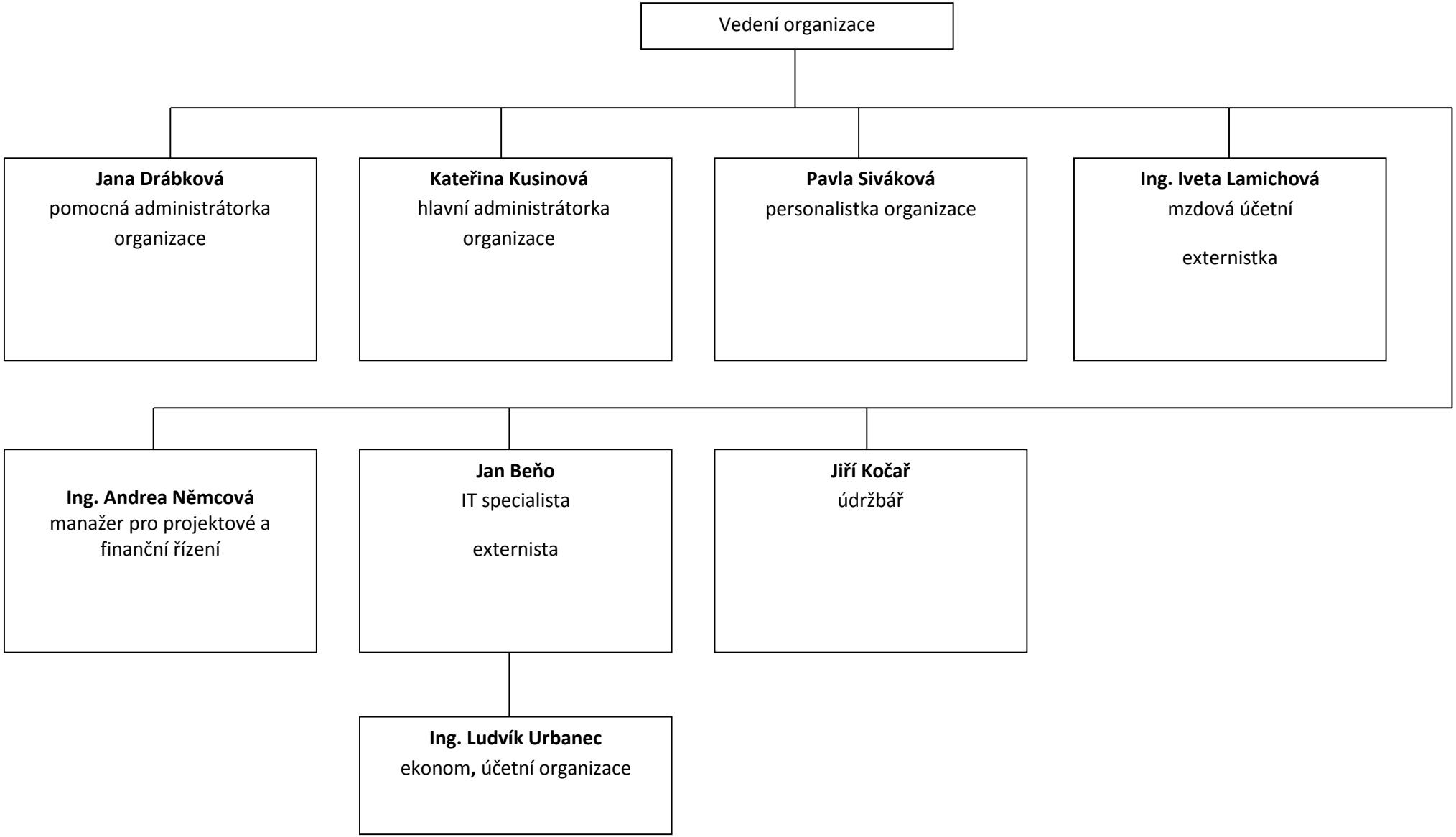

Organizační struktura – přímá péče – sociální služby

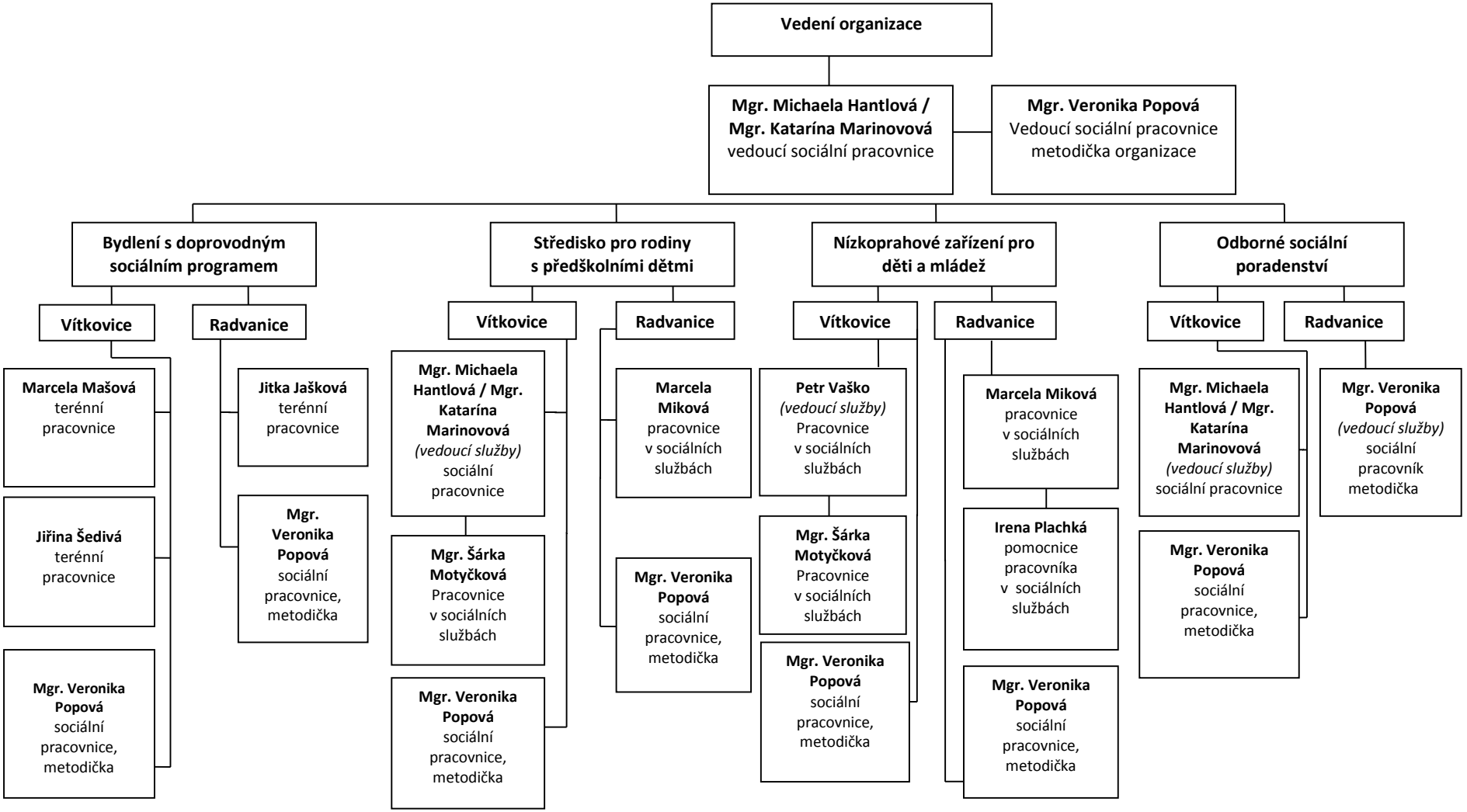

Organizační struktura – přímá péče – projekt CENTROM - komplexní program podpory rodin

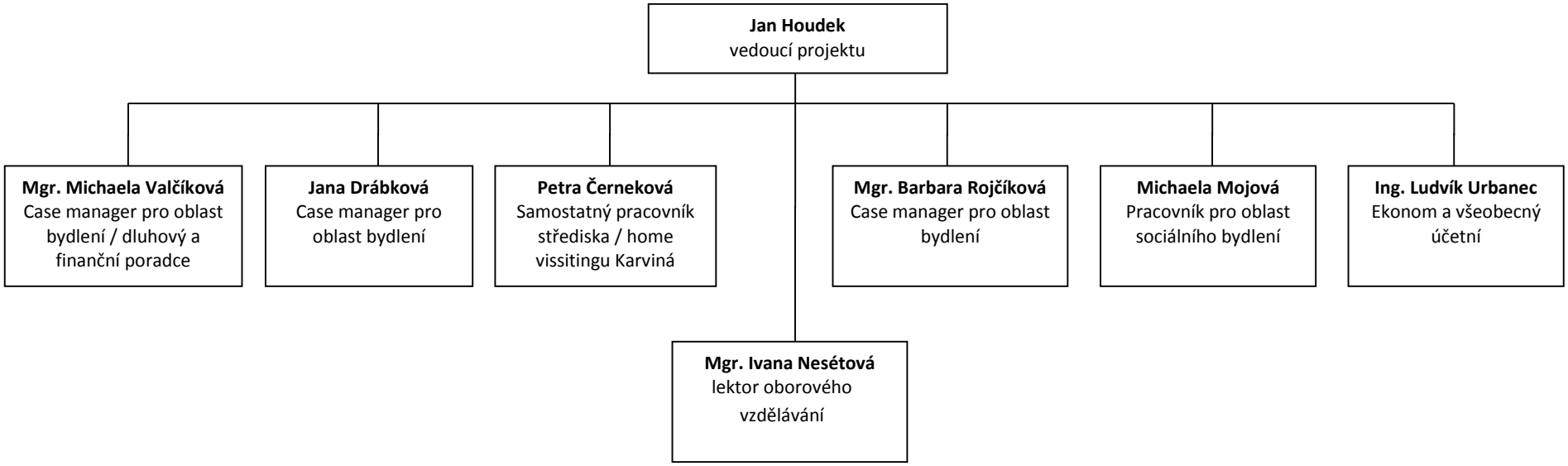

CENTROM, občanské sdružení

Poslání organizace

Občanské sdružení CENTROM poskytuje podporu a pomoc jednotlivcům a rodinám, které se ocitly v sociálně nepříznivé situaci, při uplatňování jejich práv a oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Cílem je podporovat klienta v samostatném a aktivním řešení jeho sociální situace.

Cílová skupina

Jednotlivci a rodiny s dětmi žijící v sociálně vyloučených, převážně romských, komunitách.

Územní působnost organizace

Území statutárního města Ostravy, především městské obvody Vítkovice, Radvanice a Bartovice a Moravská Ostrava a Přívoz (pouze ul. Karolíny Světlé).

Historie organizace

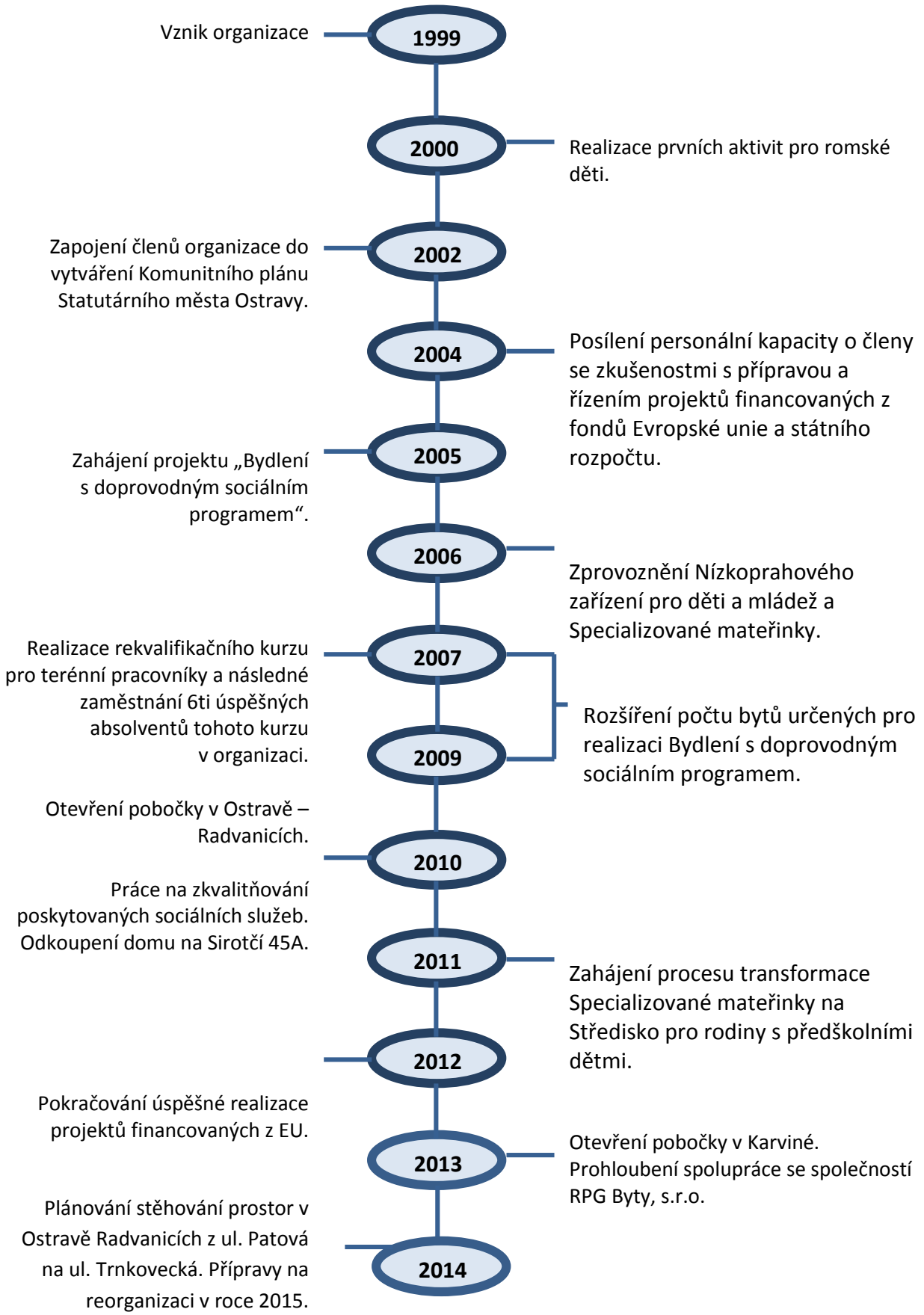

Aktivity organizace v roce 2014

Aktivity organizace začínají u předškolních dětí v rámci středisek pro rodiny s předškolními dětmi, projektu Včasná péče a předškolní výchova a terénní práce. Pokračují prací se školními dětmi a mládeží v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, prací s dospělými v rámci odborného sociálního poradenství a završují se působením na rodinu jako celek v programu bydlení s doprovodným sociálním programem.

Komplexnost působení na rodinu je podle nás základním předpokladem naplnění hlavních cílů:

- posílení schopnosti rodin udržet si bydlení v nájemním vztahu (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství),
- vybudování schopnosti rodin získat a následně si udržet bydlení v nájemním vztahu (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství),
- vybudování schopnosti předškolních dětí z cílové skupiny absolvovat proces vzdělávání v základním školství (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – střediska pro rodiny s předškolními dětmi, „specializovaná školka“[*]),
- posílení schopnosti školních dětí z cílové skupiny absolvovat proces vzdělávání v základním školství a zvýšit jejich vyhlídky na získání dalšího vzdělání jako předpokladu zaměstnatelnosti (nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, odborné sociální poradenství)
- zvýšení způsobilosti cílové skupiny k jednání s úřady a bezproblémovému styku s majoritou (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství).

[*] Protože po ukončení činnosti „specializované mateřinky“ v roce 2011 přetrvávaly požadavky rodičů na zajištění provozu obdobné služby, začalo od počátku roku 2012 fungovat tzv. „rodičovské centrum“ – jedná se o zařízení určené pro předškolní děti, které je v provozu v pondělí a úterý v Ostravě – Vítkovicích a ve středu a ve čtvrtek v Ostravě – Radvanicích. Děti (v ideálním případě i se svými rodiči) zde mohou strávit dopoledne a věnovat se pod dohledem pedagogického pracovníka nejrůznějším rozvojovým činnostem. Jedná se o projektovou aktivitu, nikoliv o sociální službu.

Přehled projektů realizovaných v roce 2014

a) Projekty finančně podpořené z prostředků statutárního města Ostravy:

OSTRAVA!!!

A. Statutární město Ostrava podpořilo v roce 2014 provoz následujících tří sociálních služeb uvedenými částkami:

1. CENTROM, o.s. - Bydlení s doprovodným sociálním programem
   Poskytnutá dotace: 400 000,- Kč
2. CENTROM, o.s. – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice
   Poskytnutá dotace: 100 000,- Kč
3. Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice
   Poskytnutá dotace: 100 000,- Kč
4. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice
   Poskytnutá dotace: 100 000,- Kč
5. Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice
   Poskytnutá dotace: 100 000,- Kč

Všechny tyto projekty byly realizovány od ledna do prosince roku 2014 a obdržené finance byly použity zejména na úhradu mezd pro pracovníky poskytující sociální služby.

B. Statutární město Ostrava podpořilo v roce 2014 mimořádnými dotacemi provoz dvou sociálních služeb uvedenými částkami:
1. Bydlení s doprovodným sociálním programem
Poskytnutá dotace: 200 000,- Kč
2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice
Poskytnutá dotace: 50 000,- Kč
3. CENTROM, o.s. – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice
Poskytnutá dotace: 50 000,- Kč

C. Inkluze – CENTROM 2013 II
Doba realizace projektu: 1. 8. 2013 – 28. 2. 2014
Poskytnutá dotace: 250.000,- Kč (v roce 2013)
V roce 2014 bylo z dotace čerpáno: 10.461,- Kč
Předmětem projektu je 4 + 1 dílčích aktivit navazujících na projekt „Inkluze – CENTROM 2013“ a spojených s pilotním projektem „Sociální inkluze Ostrava v letech 2013 – 2014“:
1) Mzdové prostředky
2) Školení pracovníků s cílem objasnit, přiblížit a aktualizovat informace o programu „SIO“.
3) Vzdělávání v oblasti dílčích profesních a pracovních návyků.
4) Materiálové náklady - ochranné pracovní pomůcky pro zaměstnance v rámci projektu „SIO“ a kancelářské potřeby pro administrativu a školení

D. Inkluze - Dofinancování služeb CENTROM 2014

Doba realizace projektu: 1.3. -31.12 2014

Poskytnutá dotace: 300 000,- Kč

Náplň projektu: obnova vybavení pro realizaci služeb, zejména vybavení NP center a středisek z důvodu poměrně vysokého opotřebování v závislosti na vysokém stupni využitelnosti klienty. Dále udržení registrovaných služeb a také snaha zajistit nezbytné řídící činnosti a metodické vedení sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách, jakož i koordinaci místní spolupráce se zaměřením na zajištění udržitelnosti IPRM Budoucnost Vítkovic.

E. Hřiště na CEMENTÁRNĚ

Doba realizace projektu: 1. 9. 2014 – 31. 12. 2015

Poskytnutá dotace: 390 000,- Kč

Náplň projektu: zajištění využití v rámci IPRM Budoucnost Vítkovic vybudovaného hřiště k naplnění volného času dětí a mládeže z cílové skupiny Programu sociální inkluze Ostrava sportovními aktivitami.

Potřebnost projektu: kvalitní trávení volného času cílovou skupinou je vedle podpory přístupu ke vzdělání a zajištění důstojných podmínek pro bydlení celé rodiny jedním z klíčových faktorů tvorby předpokladů budoucí integrace.

b) Projekty finančně podpořené z prostředků Ministerstva práce a sociálních věcí:

A. Projekt „CENTROM – komplexní podpora rodiny“

Doba realizace projektu: 3/2014-12/2014

Poskytnutá dotace: 1 025 887,- Kč

Použitá dotace: 985.042,- Kč

Projekt jako celek je komplexem činností z oblasti včasné péče, rozvoje rodičovských kompetencí, právního a finančního poradenství ohroženým rodinám, intenzivního poradenství v oblasti bydlení, zavádění a rozvoje technik přímé práce s dětmi a dalších na sociální služby navazujících činností, realizovaných ve spolupráci s orgány SPOD, se kterými spolupracujeme i při výkonu sociálních služeb. Cílovou skupinou jsou rodiny v agendách OSPOD, tedy rodiny sociálně vyloučené či sociálním vyloučením akutně ohrožené.

B. Ministerstvo práce a sociálních věcí podpořilo provoz následujících služeb uvedenými částkami:

1. CENTROM, o.s.. Bydlení s doprovodným sociálním programem
   Poskytnutá dotace: 588 100,- Kč
2. CENTROM, o.s. – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice
   Poskytnutá dotace: 617 000,- Kč
3. Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice
   Poskytnutá dotace: 258 000,- Kč
4. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice
   Poskytnutá dotace: 542 700,- Kč

5. CENTROM, o.s. – odborné sociální poradenství Vítkovice
   Poskytnutá dotace: 258 000,- Kč

Všechny tyto projekty byly realizovány od ledna do prosince roku 2014.

c) Projekty finančně podpořené z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky

Následující projekty byly/jsou financovány z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

A. Udržení služeb CENTROM

Doba realizace projektu: listopad 2013 – červen 2015
Poskytnutá dotace: 2.929.055,- Kč (celková dotace pro všechny roky realizace)
Použitá dotace v roce 2014: 1.456.786,- Kč
Projekt podporuje registrované sociální služby Odborné sociální poradenství Vítkovice, Odborné sociální poradenství Radvanice a Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice. V rámci projektu také probíhá aktivita zaměřená na koordinaci spolupráce subjektů, které jsou schopny ovlivnit podmínky integrace cílové skupiny.

B. Podpora sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje II.

Jedná se o individuální projekt Kraje, CENTROM, občanské sdružení zde funguje jako subdodavatel služeb SAS Vítkovice, tedy služby Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice a Bydlení s doprovodným sociálním programem.
Doba realizace projektu: listopad 2013 – květen 2015
Smluvní finanční prostředky: 2.419.137,- Kč

d) Projekt podpořený nadací Open Society Fund

A. Včasná péče a předškolní výchova CENTROM

Doba realizace projektu: duben 2014 – březen 2015

Poskytnutý dar: 171.241,- USD, resp. 749. 980,- Kč

Projekt byl zaměřen na rozšíření sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Cílem bylo zvýšit motivaci romských rodičů a změnit jejich postoj ke vzdělání jejich dětí. Cílovou skupinou projektu byly především romské rodiny s předškolními dětmi ze sociálně vyloučeného prostředí v Ostravě. Obsahem projektu bylo posílení kompetencí romských rodičů a jejich aktivní zapojení do včasné péče a předškolní výchovy, vytvoření předpokladů pro začlenění dětí do běžných předškolních zařízení a následně i systému základního školství.

e) Projekty podpořené nadací OKD

A. Žádost do IOP – DSS Šumbark

Doba realizace projektu: 3. 5. 2013 – 15. 12. 2014
Poskytnutý dar: 125.000,- Kč
V roce 2014 použito: 45.000,- Kč

Poskytnuté finance jsou určeny na zajištění zpracování a podání žádosti a jejích příloh.

B. Zdravotní prevence ve vyloučených lokalitách

Doba realizace projektu: 1. 6. 2013 – 31. 5. 2014
Poskytnutý dar: 200.000,- Kč
V roce 2014 použito: 98.373,- Kč

Podstatou projektu byla podpora činnosti zdravotně-sociálních pomocníků v Ostravě a v Karviné.

f) Dary

poskytnutý dar: 8.000 Kč
Soukromý dar.

Sociální služby

Organizace v roce 2014 poskytovala 7 samostatně zaregistrovaných sociálních služeb (6 služeb je registrováno vždy zvlášť pro Ostravu – Vítkovice a zvlášť pro Ostravu – Radvanice, jedna ze služeb je poskytována ve dvou lokalitách pod jednou registrací).

V Ostravě – Vítkovicích byly v roce 2014 poskytovány následující služby:

- Bydlení s doprovodným sociálním programem
  Služba je registrována pod identifikátorem 8799032, jedná se o sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi podle §65 Zákona o sociálních službách.
- Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice
  Služba je registrována pod identifikátorem 4688048, jedná se o sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi podle §65 Zákona o sociálních službách.
- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice
  Služba je registrována pod identifikátorem 4049883, jedná se o nízkoprahové zařízení pro děti a mládež podle §62 Zákona o sociálních službách.
- Poradna Vítkovice
  Služba je registrována pod identifikátorem 8964874, jedná se o odborné sociální poradenství podle §37 Zákona o sociálních službách.

V Ostravě – Radvanicích občanské sdružení CENTROM poskytovalo tyto služby:

- Bydlení s doprovodným sociálním programem
  Služba je registrována pod identifikátorem 8799032, jedná se o sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi podle §65 Zákona o sociálních službách.
- Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice
  Služba je registrována pod identifikátorem 1506295, jedná se o sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi podle §65 Zákona o sociálních službách.
- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice
  Služba je registrována pod identifikátorem 4598329, jedná se o nízkoprahové zařízení pro děti a mládež podle §62 Zákona o sociálních službách.
- Poradna Radvanice
  Služba je registrována pod identifikátorem 9888650, jedná se o odborné sociální poradenství podle §37 Zákona o sociálních službách.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi - Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice

pondělí:	terénní forma 8.30 – 12.30 hod
úterý:	terénní forma 7.00 – 12.00, 12.30 – 15.30 hod
středa:	terénní forma 8.30 – 12.30 hod
čtvrtek:	terénní forma 7.00 – 12.00, 12.30 – 15.30 hod
pátek:	ambulantní forma: 8.00 – 12.00, terénní forma 12.30 – 15.30 hod

Služba byla rodinám s dětmi poskytována jak terénně, tak ambulantně. Terénní forma spočívala v návštěvách rodin terénním pracovníkem přímo v místě bydliště. Pracovník se věnoval jak potřebám dospělých, tak dětem. Stěžejní úlohou pracovníků bylo podchytit a doprovodit rodinu na zápis dětí do mateřské školy, nultého ročníku a do první třídy. Rodinám se také pomáhalo vyhledat dětské lékaře, stomatology či gynekology, kteří by poskytli zdravotnickou péči - ve většině případů - početnějším rodinám. Terénní forma nespočívala jen v doprovodech do zdravotnických zařízení, na úřady práce či do mateřských a základních škol. Byla také postavena na tom, aby děti získaly základní dovednosti pro zdárný a bezproblémový vstup na základní školu a na tom, aby si rodiče tyto dovednosti osvojili. Pracovníci se s dětmi učili tvary, barvy, světové strany, popisovali si lidské tělo, vyplňovali pracovní listy, vybarvovali omalovánky, četli si pohádky, hráli vzdělávací i zábavné hry.

Součásti služby byli i ambulantní "páteční kluby", kdy rodiče s dětmi přicházeli do prostor organizace, kde pro ně byl připraven program. Pracovnice Střediska se potýkaly s nízkou účastí na této společné aktivitě. I přes časté připomínání konání klubu, kdy volba témat byla ponechána na uživatelkách, tak přesto páteční kluby navštěvovaly v průměru 2 – 3 rodiny. Od měsíce června jsme na zkoušku ponechali klub jenom dva týdny v měsíci a zbývající dva týdny byla služba uživatelkám k dispozici pro řešení problémů, které jsou nevyřešitelné v jejich domácnosti. Jedná se především o psaní životopisů či telefonáty na úřady nebo k lékařům.

V roce 2014 pro ně byly připravené následující aktivity.

Leden:	drátkování, smažení langošů, decoupage květináčů, šití zástěr
Únor:	valentýnská party, šití utěrek, pečení loupáků
Březen:	výroba cedulek na dveře, kolíčků na dveře a úprava oblečení za pomocí šicího stroje
Duben:	burza oblečení, výroba domácího pribináčka, velikonoční zdobení kraslic, přednáška na téma „neškoďme přírodě
Květen:	klub na téma „trošku odpočinku“, výroba stojánku na náušnice, pohádkové čtení a Dětský den
Červen:	šití, výroba koláží z papíru
Červenec:	výroba náušnic z korálků, uspořádaní soutěže „prima vařečka“
Srpen:	výroba vonných svíček a originálních ozdob
Září:	výroba mého kalendáře a veselých figurek
Říjen:	burza oblečení, přednáška na téma „dluhové poradenství,

Listopad: dekorace z papírových talířů a veselá zvířátka
Prosinec: trháme a lepíme a burza oblečení a potravinových výrobků z Potravinové banky

Příklady dobré praxe:
Pětiletá dívka bez osvojených hygienických návyků, plachá, nulové znalosti slušného chování, absence znalosti barev, tvarů, zvířat apod. Pracovník oslovil rodinu a začal intenzivně a pravidelně s dívkou spolupracovat. Postupně se v dívce objevovala zvídavost a bystrost. Po intenzivní spolupráci s dívenkou a maminkou si osvojila znalosti všech barev, zvířat, hygienické a etické návyky. Zná nespočet básniček, písniček a umí se chovat v kolektivu dětí. Díky obrovskému posunu v znalostech a chování a pravidelných schůzkách pracovníka v rodině byla dívka bez problému přijata do první třídy základní školy.

Službu v roce 2014 využilo 18 rodin (53 osob), které byly tvořeny 23 dospělými a 30 dětmi.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi - Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice

Služba byla poskytována obdobně jako Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice – pracovníci také docházeli do rodin, kde se zaměřovali zejména na společnou práci rodičů a dětí. Rodiče se tak mohli naučit, jak doma mohou pracovat se svými dětmi, rozvíjet jejich fantazii, slovní zásobu, kreativitu a zručnost. Rovněž se mohli na pracovníky obracet v případě, že si nevěděli rady s řešením svých životních situací, týkajících se například zdravotní péče o děti, školní docházky či řešení sousedských vztahů. Služba byla poskytována každý všední den od 8.00 do 14.00 hod. Stejně jako ve Středisku pro rodiny s předškolními dětmi v Ostravě – Vítkovicích byl i v Radvanicích jeden den vyhrazen na ambulantní poskytování služby. Jednalo se také o pátek, kdy se vždy konal tzv. Klub u Makové panenky. Jeho náplní byly především společné aktivity pro děti a rodiče, jako například společné vaření, hry zaměřené na rozvoj pohybových dovedností dětí, valentýnská besídka, malování velikonočních vajec, přednášky a besedy na různá témata, dětský den, karneval, burza oblečení, cvičení pro rodiče a samozřejmě Mikulášská a velikonoční besídka.

Do služby bylo v roce 2014 zapojeno celkem 17 klientů.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – Bydlení s doprovodným sociálním programem

Služba byla poskytována v roce 2014, jak v domácnostech v lokalitách Ostrava-Vítkovice, Ostrava – Radvanice, Moravská Ostrava, Slezská Ostrava a Ostrava - Přívoz, tak i v prostorách CENTROM občanského sdružení na adrese Sirotčí 45, Ostrava – Vítkovice a Pátova 2, Ostrava – Radvanice.

Terénní pracovníci pracovali s klienty převážně na ulicích Sirotčí, Jeremenkova Osada, Tavičská, Erbenova, Obránců míru, Zengrova a Ocelářská v Ostravě – Vítkovicích a na ulicích Hutní, Báňská, Trnkovecká a Patová.

Přestože v Ostravě – Přívoze již organizace CENTROM nespolupracuje s majitelem bytů a neposkytuje tak v této lokalitě bydlení, terénní práce s obyvateli domu na ulici K. Světlé 12 pokračovala po celý rok 2014. Do lokality docházela jedna terénní pracovnice.

Služba Bydlení s doprovodným sociálním programem byla uživatelům poskytována jak terénní, tak ambulantní formou. Terénní forma spočívala v docházení pracovníků do domácností rodin, kde byly s klienty řešeny jejich zakázky. S uživateli se řešila problematika bydlení, kdy rodiny potřebovali sepsat žádost o městský byt, popřípadě si podat žádost o sociální bydlení CENTROM, občanské sdružení, nebo sepisovali s uživateli splátkové kalendáře na dlužné nájemné. Pracovníci doprovázeli rodiny na prohlídky bytů nebo kontrolovali sepsané podnájemní a nájemní smlouvy. Uživatelé se na pracovníky obraceli také v problematice dávek státní sociální podpory a dávek hmotné nouze. Klienti potřebovali pomoc s vyplněním formulářů na výše zmiňované dávky, potřebovali vysvětlení písemností doručených z Úřadu práce týkající se změny výše výplaty dávek, nepřiznání příspěvku na péči, mimořádné okamžité pomoci či porodného. Klientům byli pracovníci také nápomocni v sepisování návrhů na rozvod manželství, návrhů na svěření dítěte do péče, zbavení rodičovských práv, změna opatrovníka k soudu, návrh na bezplatného právníka. Uživatelé se na pracovníky obraceli s pomocí vyřídit trvalý pobyt či OP, popřípadě sepisování životopisů.

Kromě terénní práce byly součástí služby Bydlení s doprovodným sociálním programem také ambulantní kurzy:

1. <u>Kurz vaření</u>

   Stravování dětí je jedna z nejdůležitějších součástí zdravého životního stylu, které je ovlivněno mnoha faktory, hlavně tedy rodinnými návyky a ekonomickými možnostmi rodiny. Hlavním naším záměrem těchto kurzů bylo přivést rodiče k zdravějšímu životnímu stylu, přimět je k tomu, aby se naučily dětem chystat svačiny, nikoliv je odbýt určitým finančním obnosem, ať si děti koupí něco sami po cestě do školy.

   Pokrmy, které jsme s klientkami a jejich dětmi připravovali, nepatřili jenom do kategorie zdravého jídla, ale do oblasti levnějšího stravování. Snažili jsme se rodinám ukázat, že i za málo peněž mohou uvařit velké množství jídla. Nevařili jsme jenom tradiční romské pokrmy, jako holubki, pišot, halušky, goja atp., ale snažili jsme uživatelky seznámit s novými recepty.

Lektorkou kurzu vaření je Romka s několika letou praxi v oblasti pohostinství, která se snažila zapojit celou rodinnou jednotku do těchto lekcí. Do vaření se proto nezapojovaly pouze maminky, ale i děti, které například míchaly těsto či saláty nebo pomazánky. Děti tak měly možnost seznámit se s novými jídly a zvyknout si na nové chutě.
Občanské sdružení CENTROM spolupracuje s Potravinovou bankou v Ostravě, která nepravidelně poskytuje potřebným klientům potraviny. Některé kurzy proto byly zaměřeny také na vaření ze surovin získaných tímto způsobem.

2. <u>Kurz údržbářských a zednických prací:</u>

Hlavní náplní kurzu údržbářských a zednických prací byl ten, že se naši klienti učí drobným opravám a aktivně se podílejí na správě bytů a okolí svého bydliště. Hlavním cílem je vést uživatele k samostatnosti při správě a udržování bytu, schopnost udržovat pořádek společných nebytových prostor a největší snahou bylo změnit postoj klientů k jejich vlastnímu bydlení. Tento kurz probíhal dvakrát měsíčně pod profesionálním vedením. Uživatelé se učili, jak opravit kliku u dveří, vyměnit žárovku, opravit nesnáze uzavíratelné okno, vyměnit prasklé sociální zařízení atp.

Službu v roce 2014 využilo celkem 67 rodin.

Poskytování bydlení

Jedná se o činnost, která byla do roku 2011 poskytována jako součást služby Bydlení s doprovodným sociálním programem. Protože však nebylo možné samotné bydlení dále zahrnovat do sociální služby, byla vytvořena organizační jednotka s názvem „Sociální bydlení CENTROM, org. j.“, jejíž zaměstnanci se starají o praktické záležitosti spojené s bydlením, jako je uzavírání a prodlužování nájemních smluv s majiteli bytů, uzavírání a prodlužování podnájemních smluv s podnájemníky, vymáhání nezaplacených částek nájemného a podobně.

Hlavní činností organizace v oblasti bydlení bylo stejně jako v předchozích letech budování 2. stupně bydlení[1] pro rodiny s dětmi a zprostředkování následné práce s rodinou v sociálních službách. V roce 2011 se pak organizaci podařilo odkoupit bytový dům na ulici Sirotčí 45a, ve kterém poskytuje nájemní bydlení (tedy bydlení 1. stupně) zejména rodinám, které v minulosti bydlely v podnájemních bytech spravovaných občanským sdružením CENTROM.

U bytů zařazených do 2. stupně bydlení byla s rodinou uzavřena podnájemní smlouva na dobu určitou, a to zpravidla na 6 měsíců. Po uplynutí této doby byla podnájemní smlouva prodloužena, pokud rodina řádně platila nájemné, neporušovala domovní řád apod. Maximální doba, po kterou může rodina v bytě setrvat, nebyla stanovena. Jsme si vědomi toho, že naši klienti patří do skupiny, která je na trhu s byty znevýhodněna, a že pro ně není reálné najít v krátké době bydlení 1. stupně. Proto nestanovujeme žádnou časovou hranici, po jejímž dovršení by se rodina musela z bytu odstěhovat. V praxi se ukazuje, že doba, kterou rodina potřebuje pro stabilizaci své situace a nalezení nového bydlení, je dlouhá průměrně 3 – 4 roky.

U bytů zařazených do 1. stupně bydlení byla s klienty uzavírána nájemní smlouva na dobu určitou s možností dosud nijak neomezeného prodlužování. Rodiny žijící v těchto bytech jsou v řadě oblastí zcela samostatné a ve většině případů využívají sociální služby jen zřídka.

Poskytování bydlení v jednotlivých obvodech Ostravy

Ostrava – Vítkovice

Bydlení 2. stupně:

V městské části Ostrava – Vítkovice organizace k 31. 12. 2014 spravovala 8 bytů, všechny na ulici Sirotčí. Počet bytových jednotek zůstal po celý rok stejný.

Bydlení 1. stupně (byty ve vlastnictví občanského sdružení CENTROM):

Jednalo se celkem o 9 bytů. Nájemníky tvořili jednak původní obyvatelé, kteří v bytech žili již před jejich převodem do vlastnictví o. s. CENTROM a jednak rodiny, které byly dříve zapojeny do bydlení 2. stupně a získání bytu s nájemní smlouvou pro ně bylo dalším krokem k získání stabilního bydlení.

Ostrava – Radvanice

V městské části Ostrava – Radvanice bylo k 31. 12. 2014 poskytováno klientům celkem 34 bytů, z toho 15 bytů na ulici Pátově a zbývajících 29 bytů na ulici Trnkovecké.

[1] 3.stupeň – ubytovny, 2.stupeň – bydlení s podnájemní smlouvou a kontraktem na sociální program, 1.stupeň – bydlení s asistencí pracovníka v soc.službách (bez doprovodného soc.programu), případně bydlení s vlastní nájemní smlouvou

Tabulka č.1 Počet bytů spravovaných organizací v jednotlivých letech

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	CELKEM k 31. 12. 2014
Vítkovice (2.stupeň)	+ 10	0	+5	+1	-1	0	-5	-1	0	**-1**	**8**
Vítkovice (1.stupeň)	0	0	0	0	0	+7	+2	0	0	**0**	**9**
Radvanice	0	0	+5	+2	+4	+3	+7	0	+13	**0**	**34**
Moravská OV a Přívoz	0	0	+1	+1	+4	0	0	-6	0	**0**	**0**
Celkem v daném roce	10	10	21	25	32	42	46	39	52	**-1**	**51**

Hlavním cílem, ke kterému směřují občanské sdružení CENTROM i organizační jednotka Sociální bydlení CENTROM, je podpora klientů při jejich posunu ke kvalitnějšímu bydlení.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovic

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v Ostravě – Vítkovicích je dětem poskytováno každý pracovní den od 13:00 – 17:00 a jeho prostory mohou využívat děti a mládež ve věku od 6 – 26 let. Dětem jsou k dispozici 4 místnosti – malá a velká hrací místnost, počítačová učebna a kuchyňka. Nízkoprahové zařízení disponuje plazmovou televizí, CD a DVD přehrávačem s pohádkami a písničkami, velkým množstvím materiálů a vybavení k výtvarným, rukodělným a sportovním aktivitám.

Službu v roce 2014 využilo 106 klientů (53 dívek a 53 chlapců).

Dětem a mládeží poskytneme aktivity vně i mimo zařízení. Mezi nejčastěji nabízenými aktivitami v roce 2014 byly tyto činnosti:

Doučování

Děti se mohly doučovat v době od 13:00 do 15:00 hodin. Pracovníci dětem pomáhali s psaním domácích úkolů a doučování látky, které ve škole neporozuměli – nejčastěji se jednalo o matematiku a český jazyk. V době letních prázdnin byli pracovníci k dispozici žákům připravující se na opravné zkoušky.

Počítače

Nejvyužívanější činností mezi dětmi a mládeží ve věku 10 – 20 let byly počítače. Na PC hráli nejčastěji počítačové hry, komunikovali s přáteli a rodinou na sociálních sítích, nebo si dělali slohové práce do školy.

Vaření

Aktivita, která byla oblíbená převážně mezi děvčaty, byly kurzy vaření. Ve skupinkách připravovaly pokrmy, které si po uvaření (upečení) všichni společně snědly. Výběr jídel jsme nechali čistě na dětech. Pekly se buchty a zákusky, smažili palačinky, placky a langoše, vařila se zelnačka nebo kuřecí vývar. Děti nemají příliš v oblibě zdravá jídla, ale přesto jsme si zkusily udělat těstovinový salát se zeleninou a čočku a hrachovou kaši. V dětech jsme se snažily vzbudit smysl pro pořádek. Vždy předtím, než jsme jídlo společně snědly, tak účastnici kurzu vaření po sobě uklidili – umyli nádobí, utřeli stoly, zametli a vytřeli podlahu.

Bruslení

Velké oblibě se těší nově vzniklý bruslařský areál, který disponuje nejenom třemi bruslařskými dráhami, ale moderně vybaveným hřištěm s prolézačkami, trampolínou, houpačkami apod. S dětmi tyto prostory využíváme od měsíce září 2014.

Akce s knihovnou Vítkovice a besedy s organizací ARKA

Vítkovické knihovna nás pravidelně informovala o akcích na začátku měsíce. Zpravidla jsme se účastnili jedné až dvou akcí za měsíc. Byly to besedy, akce k svátkům apod. Jednou jsme návštěvu knihovny spojili se Zombie pochodem (děti se oblékly a nalíčily za různé příšerky). Jedna z fotek pořízených v knihovně se dostala až na přední stranu Moravskoslezského deníku. Pracovníci ARKA u nás měli 2 besedy, jednu na téma drogy, závislost a druhou na téma tolerance, motivace a budoucí povolání.

Taneční vystoupení, nacvičování, diskotéka

Nacvičování tanců se bylo velmi oblíbenou aktivitou mnoha dívek, ale také chlapců (akrobatické prvky). V rámci diskotéky byly také hrány pohybové hry se stopováním muziky jako je hra „hůlka“ (děti si během poslechu hudby předávají hůlku mezi sebou, komu hůlka zůstane v ruce, když se hudba vypne, vypadává) nebo „židličky“(kdy je vždy o jednoho uživatele více než židliček v kruhu, vypne-li se hudba a jeden z uživatelů si nemohl sednout, vypadává) a barevné ostrovy (barevné kartičky na zemi a po zastavení hudby a vykřiknutí barvy – i nepřímo např. „barva naší vlajky, krve, slunce“ apod. musí si na tuto barvu rychle stoupnout). Tyto pohybové hry jsou u uživatelů velmi oblíbené. Dívky z nízkoprahového centra měly možnost předvést své taneční umění na akci Lidé lidem.

Výtvarná dílna

Zájem ze strany dětí o výtvarné dílny byl hojný. Vyráběly jsme brože do vlasů, náramky a náhrdelníky. Výrobky z papírů a plastů byly použity na výzdobu nízkoprahového centra.

Ostatní volnočasové aktivity

Nejčastěji využívanými aktivitami byly např. aerobic, vědomostní (př. Milionář, AZ -kvíz), zábavné (př. kufr) a pohybové hry, ale i diskotéky. Oblíbené jsou i „akční“ hry jako židličková, podsedák, elektřina, Twister, barevné ostrovy. Mimo pravidelných aktivit se děti zúčastnily komunitního dne, soutěže v tanci a zpěvu, Miss CENTROM i oslavy dětského dne. Velmi poučná pro děti byla prohlídka s výkladem v technickém muzeu U6 v Ostravě - Vítkovicích.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež se v Ostravě – Radvanicích nachází na ulici Pátova 2. V roce 2014 fungovalo každý všední den v době od 13.00 do 16.00 hod. Služba byla v provozu i v době školních prázdnin. Zařízení bylo otevřeno pro děti, mládež a mladé lidi ve věku od 6 do 26 let, v praxi jej nejčastěji navštěvovaly děti ve věku kolem 12 let. Se všemi klienty byla uzavřena ústní smlouva a byl sestaven individuální plán s jejich osobními cíli.

a

Klienti se mohli v zařízení pravidelně účastnit doučování (anglický a český jazyk, matematika, dle potřeby i další předměty) a mohli využívat vybavení nízkoprahového klubu (deskové a karetní hry, knihy, velká televize, přehrávač, výtvarné pomůcky). Děti se účastnily také zajímavých akcí pořádaných radvanickou pobočkou Knihovny města Ostravy.

V průběhu roku 2014 byly pro uživatele Nízkoprahového zařízení dále připraveny následující aktivity: cvičení Zumby, soutěže (Hledá se talent), vaření a pečení (velikonoční beránek, pizza, bábovka, palačinky), výtvarné činnosti (zdobení kraslic, malování, kreslení, výroba výzdoby zařízení), vycházky a výlety (oslava Dne Romů, návštěva ZOO, návštěva parku s venkovní posilovnou, pouštění draků), komunitní den, pohádkový den, party a besídky (mikulášská nadílka, taneční party, Halloween party, vánoční besídka).
V porovnání s vítkovickou pobočkou je v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež Radvanice „rodinnější“ atmosféra. Je to dáno tím, že děti, které zařízení pravidelně navštěvují, jsou v podobném věku (do 15 let) a žijí v blízkém okolí pobočky (nejčastěji ulice Pátova, Trnkovecká). V roce 2014 se klienty dařilo velmi dobře zapojovat do tvorby programu a plánování akcí.

Odborné sociální poradenství – Poradna Vítkovice

Odborné sociální poradenství bylo poskytováno vždy v pondělí, ve středu a ve čtvrtek od 7.00 do 12.00 a od 12.30 do 15.30 hod. Poradenství probíhalo v samostatné místnosti, kde se pracovník nemusel přizpůsobovat chodu jiných sociálních služeb a klient je zde za všech okolností pouze se sociálním pracovníkem odborného sociálního poradenství.
Mezi základní cíle odborného sociálního poradenství patří:

- zlepšení či alespoň zastavení zhoršování uživatelem popsané nepříznivé sociální situace.
- zlepšení orientace klienta v jeho situaci
- zlepšení informovanosti klienta v oblasti jeho práv a povinností
- zvýšení samostatnosti klienta při řešení jeho nepříznivé sociální situace

Služba byla poskytována lidem ve věku od 15 let, kteří se ocitli v sociálně nepříznivé situaci (např. v důsledku života v sociálně vyloučené lokalitě, nezaměstnanosti, špatné finanční, bytové situace) a chtějí tuto situaci aktivně řešit.

Stejně, jako v minulých letech patřila mezi nejčastěji řešená témata bydlení, dluhová problematika a dávky státní sociální podpory a dávky hmotné nouze. V oblasti bydlení jsme uživatelům pomáhali jednak hledat bydlení a s tím souvisí sepisování žádosti o městské byty anebo sepisování žádosti o sociální bydlení u CENTROM, občanské sdružení, ale také řešení jejich stávající bytové otázky. Jednalo

se o sepisování splátkových kalendářů, ať už k rukám soukromým majitelům bytů nebo týkající se bytů městského obvodu Ostrava – Vítkovice. Druhou nejčastěji řešenou oblastí, s kterou se uživatelé na pracovníka obraceli, byla problematika dávek Státní sociální podpory a dávek Hmotné nouze. Klienti potřebovali pomoc s vyplněním formulářů na výše zmiňované dávky, potřebovali vysvětlení písemností doručených z Úřadu práce, týkající se změny výše výplaty dávek, nepřiznání příspěvku na péči, mimořádné okamžité pomoci či porodného. V kategorii dluhy, exekuce a splátkové kalendáře, jak už ze samotného názvu vypovídá, jsme pomáhali v problematice financí.

Oproti minulým letům došlo k nárůstům problémů v oblasti práva a soudnictví. Jednalo se převážně o sepisování žádosti k soudu popřípadě na Úřad práce. Jednalo se o žádosti typu: návrh na rozvod manželství, návrh na svěření dítěte do péče, odvolání na udělenou výšku trestu, zbavení rodičovských práv, změna opatrovníka k soudu, návrh na bezplatného právníka nebo odvolání na změnu výše příspěvku na péči.

Klienti se na odborné sociální poradenství obraceli také s pomocí vyřízení duplikátu občanského průkazu, hledání zaměstnání, sepisování životopisů, vypisování složenek na energie, exekuce nebo nájem. Uživatelům poradny byl také k dispozici telefon pro vyřizování problémů s Bytovým odborem, Úřadem práce popřípadě pro komunikaci se školami, které navštěvují děti klientů.

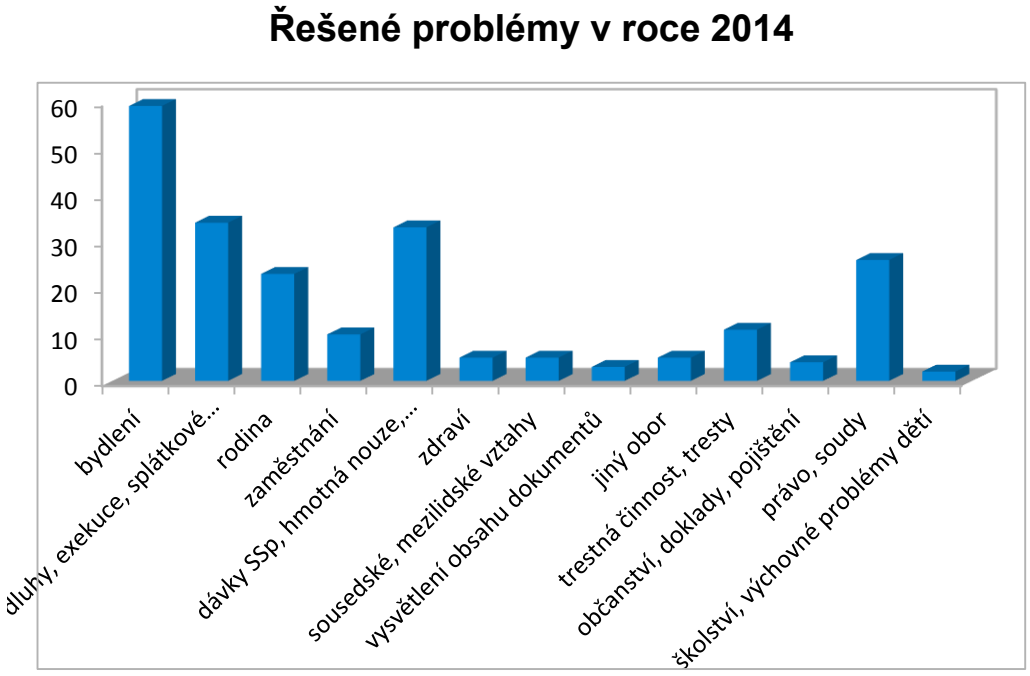

Služeb poradny využilo v roce 2014 102 klientů. S uživateli proběhlo 173 setkání a z toho se 129 ženami a 44 muži.

Odborné sociální poradenství – Poradna Radvanice

Poradna v Radvanicích fungovala obdobným způsobem jako poradna v Ostravě – Vítkovicích. Také okruhy řešených problémů byly velice podobné.

Radvanická poradna byla v roce 2014 otevřena každé úterý a středu od 7.00 do 12.00 a od 12.30 do 15.30 hod. Jejích služeb využilo v roce 2014 celkem 64 osob.

Prostory k realizaci služeb

Sociální služby jsou realizovány ve dvou pobočkách, další služby pak i v Karviné.

V Ostravě – Vítkovicích se jedná o prostory na ulici Sirotčí 45 (jde o lokalitu neatraktivní městské periferie s byty horší kvality, hustě obydlenou převážně obyvateli romského etnika). Jedná se o rekonstruovaný bytový objekt, ve kterém se kromě nízkoprahového zařízení pro děti a mládež nachází 11 bytových jednotek, z nichž 5 spravuje občanské sdružení CENTROM. Zařízení je umístěno v přízemí budovy v prostorech s celkovou rozlohou 155m^2. Pro činnost s dětmi v rámci nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a střediska pro rodiny s předškolními dětmi slouží 4 místnosti: velká herna, malá herna, počítačová učebna a kuchyňka. Ve sklepních prostorách je umístěna posilovna. Pro kontakt s klienty při poskytování služby Odborné sociální poradenství je určena samostatná kancelář v přízemí objektu s možností bezbariérového přístupu. Je k dispozici telefon, kopírka pro případné pořízení fotokopií dokumentů, počítač s tiskárnou, místo pro vyplňování formulářů. Poslední z místností pak slouží jako zázemí pro terénní pracovníky.

Pobočka organizace v Ostravě – Radvanicích poskytuje ambulantní služby v bytovém objektu, ve kterém se kromě prostor určených pro realizaci sociálních služeb nachází 7 bytových jednotek, z nichž 4 spravuje občanské sdružení CENTROM. Zařízení je umístěno ve 2. nadzemním podlaží budovy, celková rozloha je 59 m^2. Pro přímou práci s uživateli služby jsou vyhrazeny čtyři místnosti – jedná se o kancelář sociálního pracovníka, která slouží také jako poradenská místnost, kancelář terénního pracovníka, kuchyňku s jídelním koutem a hernu.

Mimo Ostravu realizovalo CENTROM, občanské sdružení projekt Komplexní program podpory rodin, který nespadá pod sociální služby. Zázemí pro realizaci toho projektu bylo navíc v Karviné, na ul. Makarenkova.

Další aktivity

- Mimo dotačně podpořené aktivity, které spadají do hlavní činnosti organizace, byly realizovány i aktivity „mimodotační“, konkrétně pak Řešení bytové problematiky u jednotlivců, bezdětných páru a rodin nevedených v agendě SPOD a správa 59 bytů v Karviné
- Pracovníci naší organizace se aktivně účastnili akce Lidé lidem, která proběhla dne 26. 6.2014 na Masarykově náměstí v centru Ostravy.
- Zaměstnanci organizace se pravidelně účastnili tzv. policejních buněk, které jednou měsíčně probíhaly v prostorách občanského sdružení CENTROM.
- Organizace byla zapojena do Komunitního plánování, a to ve dvou pracovních skupinách (Romské etnikum a Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení.)
- V roce 2014 pokračovala spolupráce s Ostravskou univerzitou, VOŠ sociální a Střední školou prof. Zdeňka Matějčka – studenti se v rámci odborné praxe seznamovali mimo jiné i s náplní práce sociálních pracovníků a docházeli do nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, kde se podíleli na vedení kroužků i na doučování dětí.
- Kromě studentů výše uvedených škol navštívila organizaci řada kolegů a odborníků z jiných neziskových organizací i zaměstnanců státní správy. Jednalo se o exkurze, v rámci kterých byla představena organizace a její činnost, i setkání, která sloužila pro vzájemnou výměnu zkušeností.
- V roce 2014 pokračovala spolupráce s Potravinovou bankou Ostrava. Díky této spolupráci bylo možno poskytnout potřebným klientům ze sociálně vyloučených lokalit potraviny (jednalo se o nepravidelně poskytované dary).
- Pro všechny zaměstnance, kteří se přímo podílejí na poskytování sociálních služeb, byla zajištěna pravidelná supervize. Všichni tito zaměstnanci se také průběžně vzdělávali.

Hospodaření v roce 2014

ZDROJE ORGANIZACE V ROCE 2014

Dotace (veřejné zdroje)	3.674.321,- Kč
Dary (nadace, fondy, …)	4.446.186,- Kč
Sponzorské dary	8.000,- Kč
Celkem	**8.128.507,- Kč**

VÝDAJE ORGANIZACE V ROCE 2014 – přehled donátorů/darů a projektů

DONÁTOR	NÁZEV PROJEKTU	VÝŠE POUŽITÉ DOTACE / PŘÍJMU V ROCE 2014
Ministerstvo práce a sociálních věcí	CENTROM, o.s. – bydlení s doprovodným sociálním programem	588.100,- Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí	CENTROM, o.s – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice	605.421,- Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí	CENTROM, o.s – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice	542.700,- Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí	CENTROM, o.s – odborné sociální poradenství Vítkovice	258.000,- Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí	Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice	143.600,- Kč
Statutární město Ostrava	CENTROM, o.s. – bydlení s doprovodným sociálním programem	400.000,- Kč řádná dotace 200.000,- mimořádná dotace
Statutární město Ostrava	Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Vítkovice	100.000,- Kč
Statutární město Ostrava	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vítkovice	100.000,- Kč řádná dotace 50.000,- Kč mimořádná dotace
Statutární město Ostrava	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Radvanice	100.000,- Kč řádná dotace 50.000,- Kč mimořádná dotace
Statutární město Ostrava	Středisko pro rodiny s předškolními dětmi Radvanice	100.000,- Kč
Statutární město Ostrava	Inkluze - CENTROM 2013 II	10.461,- Kč
Statutární město Ostrava	Dofinancování služeb CENTROM 2014	283.694,- Kč
Statutární město Ostrava	Hřiště na CEMENTÁRNĚ	142.345,- Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor rodinné a sociální politiky	CENTROM - komplexní program podpory rodin	986.855,- Kč
Nadace Open Society Fund Praha	*Včasná péče a předškolní výchova CENTROM*	*612.099,- Kč*

ESF – OP LZZ - Individuální projekt kraje, smlouva SAS/02/2013	*Podpora a rozvoj služeb v sociálně vyloučených lokalitách MSK II, ev.č. projektu CZ.1.04/3.2.00/15.00018*	*1.247.073,- Kč*
ESF – OP LZZ	*Udržení služeb CENTROM CZ.1.04/3.2.01/A8.00001*	*1.456.786,- Kč*
Nadace OKD	*Zdravotní prevence ve vyloučených lokalitách*	*98.373,- Kč*
Nadace OKD	*Žádost do IOP – DSS Šumbark*	*45.000,- Kč*
soukromý dar		*8.000,- Kč*
CELKEM		**8.128.507,- Kč**

Poděkování

Děkujeme všem subjektům, které nám poskytly finance na realizaci sociálních služeb a ostatních aktivit. Dále chceme poděkovat všem spolupracujícím institucím z veřejného i neziskového sektoru a také jednotlivcům, kteří nás v průběhu roku 2014 podporovali.